

Zenithgebouw
Koning Albert II-laan 37
1030 BRUSSEL
www.vaph.be

INFONOTA

Aan: aanbieders van rechtstreeks toegankelijke hulp (RTH-diensten), bijstandsorganisaties, multifunctionele centra (MFC), observatie-/ diagnose- en behandelingsunits (ODB), forensische VAPH-units, vergunde zorgaanbieders (VZA), gebruikersverenigingen met informatieloket

11 december 2020

INF/20/212

Contactpersoon Katrien Panis en Ellen De Visscher

E-mail avf@vaph.be

Telefoon 02 249 32 42

Bijlagen

Woon- en leefkosten: einde van de overgangperiode

Situering

Samen met de invoering van de persoonsvolgende financiering werd in 2017 het principe ingevoerd dat iedere persoon, ongeacht de wijze waarop hij zijn ondersteuning organiseert, zelf instaat voor zijn eigen woon- en leefkosten. In het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap, werd de juridische basis rond woon- en leefkosten vastgelegd.

Wie vanaf 1 januari 2017 voor het eerst een overeenkomst sloot met een vergunde zorgaanbieder betaalde al woon- en leefkosten. Er was echter een overgangperiode voor gebruikers die voor 2017 een individuele dienstverleningsovereenkomst (IDO) hadden gesloten met een vergunde zorgaanbieder, waarbij een bijdrage werd aangerekend. In dit geval bleef de gebruiker aan die zorgaanbieder een bijdrage betalen tot de zorgaanbieder de overstap naar woon- en leefkosten maakte.

Alle vergunde zorgaanbieders moeten ten laatste op 1 januari 2021 voor al hun cliënten de overstap naar woon- en leefkosten maken. Op dat ogenblik houdt het bijdragesysteem op te bestaan, met inbegrip van het gewaarborgd inkomen en de socioculturele toelage.

Meer informatie omtrent woon- en leefkosten

Bijkomende informatie over woon- en leefkosten vindt u op de volgende pagina:

<https://www.vaph.be/professionelen/vza/subsidiering/bijdragen-woon-leefkosten/woon-leefkosten>. Deze pagina is recent geactualiseerd en er werd een rubriek met veelgestelde vragen toegevoegd. U kunt met vragen eveneens per e-mail of telefonisch terecht bij het VAPH.

In bijlage 1 vindt u een overzicht van de informatie die voor zorgaanbieders op dit ogenblik het meest relevant is, m.b.t. woon- en leefkosten. Hierbij wordt onder andere aangegeven wie uiterlijk op 1 januari 2021 de overstap naar woon- en leefkosten moet maken, hoe de individuele dienstverleningsovereenkomsten (IDO) en de facturen moeten aangepast worden, wat de rol is van het collectief overlegorgaan, wat u als zorgaanbieder moet doen indien het door omstandigheden niet mogelijk was om de IDO's van alle gebruikers tijdig aan te passen of het proces met het collectief overlegorgaan op een kwaliteitsvolle wijze te doorlopen en wat kan ondernomen worden om de betaalbaarheid van de woon- en leefkosten te vergroten.

Vragen en signaleren van problemen

Indien een zorgaanbieder moeilijkheden ervaart bij de overstap naar woon- en leefkosten of de berekening ervan, kan hij contact opnemen met de werkgeversorganisaties, SOM en Vlaams Welzijnsverbond. Zij brengen ook zorgaanbieders met elkaar in contact.

Bij vragen over de dialoog met het collectief overlegorgaan, verwijzen we eveneens naar de infoloketten voor collectieve overlegorganen, Fovig en Gezin & Handicap.

Opvolging van de overstap naar woon- en leefkosten

In september 2020 ging een wetenschappelijk onderzoek van start over de gevolgen van de omschakeling

naar woon- en leefkosten en de wijze waarop de vergunde aanbieders van collectieve zorg en ondersteuning deze omschakeling doorvoeren. In kader van dit onderzoek ontvingen de zorgaanbieders begin december 2020 reeds een online survey. Het doel van deze survey is om inzicht te verwerven in hoe vergunde zorgaanbieders het systeem van woon- en leefkosten vormgeven en implementeren. De definitieve resultaten van dit wetenschappelijk onderzoek worden voor de zomer van 2021 verwacht.

In augustus 2020 bevroeg het VAPH de zorgaanbieders reeds over de stand van zaken van de overstap naar woon- en leefkosten en de betaalbaarheid hiervan voor de gebruikers. In bijlage 2 vindt u een beknopt overzicht van de resultaten van deze bevraging. De informatie die via deze bevraging werd verkregen, was noodzakelijk voor het detecteren van problemen en nuttig bij de uitwerking van het wetenschappelijk onderzoek omtrent woon- en leefkosten.

Wij willen de zorgaanbieders die de bevraging van het VAPH en de survey van de onderzoekers invulden alvast hartelijk bedanken voor hun bijdrage.

James Van Casteren

Administrateur-generaal, afwezig

i.o.

Jos Theunis

Afdelingshoofd

Bijlage 1: Woon- en leefkosten: informatie

1. Wie moet woon- en leefkosten betalen?

De volgende personen moeten sinds 2017 woon- en leefkosten betalen:

- personen die een persoonsvolgend budget ter beschikking hebben
- gebruikers van observatie-, diagnose- en behandelingsunits (ODB-units)
- personen met een ernstig niet aangeboren hersenletsel (NAH) of tetraplegie die ondersteund worden via directe financiering
- gebruikers van forensische VAPH-unit voor geïnterneerden
- personen die ondersteund worden via directe financiering voor geïnterneerden

Er was er een overgangperiode voor gebruikers die voor 2017 een individuele dienstverleningsovereenkomst (IDO) hadden met een vergunde zorgaanbieder, waarbij nog een bijdrage werd aangerekend. Deze gebruikers betaalden aan die zorgaanbieder een bijdrage tot de zorgaanbieder de overstap naar woon- en leefkosten maakte. Deze overstap wordt uiterlijk op 1 januari 2021 gemaakt.

Het systeem van woon- en leefkosten is **niet van toepassing op gebruikers van rechtstreeks toegankelijke hulp (RTH)**. Een zorgaanbieder kan wel een RTH-bijdrage aanrekenen, maar geen woon- en leefkosten. Ook gebruikers van een **multifunctioneel centrum (MFC)** betalen geen woon- en leefkosten, maar een bijdrage. Let wel: Een MFC kan sinds 2017, als vergunde zorgaanbieder, ook personen ondersteunen die een persoonsvolgend budget hebben. Wie een persoonsvolgend budget heeft en in 2017 of later een individuele dienstverleningsovereenkomst sloot, betaalt al woon- en leefkosten. Wie gebruik maakt van een MFC en een aanvraag heeft ingediend voor een persoonsvolgend budget, maar dat nog niet ter beschikking gekregen heeft, zit nog altijd in het MFC-systeem en betaalt een bijdrage.

2. Betrokkenheid van het collectief overlegorgaan en communicatie aan alle gebruikers

De vergunde zorgaanbieder moet aan het collectief overlegorgaan transparantie geven over de principes die aan de basis liggen van de berekeningswijze van de woon- en leefkosten. De zorgaanbieder moet het collectief overlegorgaan daarom informeren over zijn kostenstructuur en toelichten waarom bepaalde keuzes worden voorgesteld. Voor de leden van het collectief overleg moet ook duidelijk zijn wat de gevolgen zijn van bepaalde keuzes voor zowel gebruikers als de zorgaanbieder en wat haalbaar is. De betrokkenheid van het collectief overlegorgaan, en gebruikers in het algemeen, is zeer belangrijk om tot afgewogen en

gedragen woon- en leefkosten te komen. Wettelijk gezien is er geen akkoord nodig van het collectief overlegorgaan om woon- en leefkosten te bepalen of aan te passen. Een open dialoog tussen de gebruikers en de zorgaanbieder is echter wenselijk om problemen en discussies in de toekomst te vermijden.

Een aantal zorgaanbieders is er door specifieke omstandigheden niet in geslaagd om op een kwalitatieve wijze het collectief overlegorgaan te informeren en met hen de invoering van woon- en leefkosten te bespreken. Het kan dan uitzonderlijk volstaan om het collectief overlegorgaan en de gebruikers voor de overstap op 1 januari 2021 enkel te informeren over de kosten die worden aangerekend en de prijs ervan. De zorgaanbieder moet echter kunnen aantonen hoe hij het collectief overlegorgaan én de individuele gebruikers heeft geïnformeerd en welke afspraken er zijn gemaakt. Ook moet de zorgaanbieder kunnen aantonen welke stappen er al werden gezet en nog zullen worden gezet om de overstap naar woon- en leefkosten alsnog op een kwaliteitsvolle en gedragen wijze te realiseren. Hierbij moet het collectief overlegorgaan volwaardig geïnformeerd en betrokken worden.

Als de vergunde zorgaanbieder de woon- en leefkosten wil aanpassen, moet hij dat vooraf bespreken met het collectief overlegorgaan, moeten de gebruikers daarover geïnformeerd worden en moeten de IDO's aangepast worden. Pas daarna kunnen de aangepaste woon- en leefkosten worden gefactureerd. Prijsaanpassingen met terugwerkende kracht zijn dus niet toegestaan. Er worden het best vooraf afspraken gemaakt met het collectief overlegorgaan over de momenten waarop de woon- en leefkosten worden geëvalueerd, besproken en indien gewenst aangepast.

De vergunde zorgaanbieders moeten hun woon- en leefkosten publiek kenbaar maken. Hoe ze dat moeten doen, is niet concreet opgelegd. Dat kan bijvoorbeeld via de website, via folders ...

3. Aanpassen van individuele dienstverleningsovereenkomst (IDO)

In de IDO wordt vastgelegd waarvoor woon- en leefkosten worden aangerekend en hoeveel die bedragen. Op het ogenblik dat een persoon de overstap naar woon- en leefkosten maakt, moeten de afspraken met betrekking tot woon- en leefkosten opgenomen worden in zijn IDO. Die afspraken kunnen toegevoegd worden als een extra bijlage bij de IDO, die ook ondertekend moet worden door alle betrokken partijen, of er kan een nieuwe IDO opgemaakt worden. De eerdere afspraken omtrent bijdragen worden geschrapt en vervallen op het ogenblik dat ze vervangen worden door afspraken omtrent woon- en leefkosten. Ook afspraken omtrent woon- en leefkosten die in het verleden werden gemaakt met gebruikers die reeds in het systeem van woon- en leefkosten zitten, kunnen in de IDO vervangen worden door nieuwe afspraken die

werden gemaakt in het collectief overlegorgaan. Wijzigingen aan de IDO omwille van de overstap naar woon- en leefkosten hebben geen invloed op het recht op de zorggarantie als gevolg van correctiefase 2, aangezien de ondersteuningsfuncties en -frequentie niet wijzigen.

Als de zorgaanbieder er door omstandigheden niet in slaagt om voor iedere gebruiker de IDO voor 1 januari 2021 aan te passen en te laten ondertekenen, betekent dat niet dat de overstap naar woon- en leefkosten wordt uitgesteld. Omdat het vanaf 1 januari 2021 niet meer mogelijk is om bijdragen aan te rekenen, is dat onderdeel van de overeenkomst dan niet langer geldig. De andere bepalingen in de overeenkomst, zoals de afspraken omtrent de geboden ondersteuning, opzegmodaliteiten en dergelijke, blijven echter van toepassing en de ondersteuning kan blijven verder lopen. De gebruikers moeten echter steeds vooraf geïnformeerd worden over wat er als woon- en leefkosten zal aangerekend worden en hoeveel ze daarvoor zullen betalen. Het is dus niet mogelijk om woon- en leefkosten aan te rekenen zonder dat de gebruiker daarvan vooraf op de hoogte was. De zorgaanbieder moet al zijn gebruikers dus in 2020 duidelijk informeren over welke woon- en leefkosten hij zal aanrekenen vanaf 1 januari 2021 en hoeveel die bedragen. Het VAPH dringt er bij de zorgaanbieders op aan om alle IDO's zo snel als mogelijk aan te passen aan de gemaakte afspraken omtrent woon- en leefkosten. Indien dat nog niet gebeurde, moeten **ten laatste op 31 maart 2021** alle gebruikers een ondertekende IDO of een bijlage bij de IDO hebben die overeenstemt met de afspraken over woon- en leefkosten die voor 1 januari 2021 werden gecommuniceerd. De afgesproken kosten die vermeld worden in de IDO zullen met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2021 van toepassing zijn.

4. Facturatie van woon- en leefkosten

Het is mogelijk om een aparte factuur te maken voor de woon- en leefkosten, maar het is ook mogelijk om die kosten te vermelden op de factuur voor de zorg- en ondersteuningsgebonden kosten. Het moet echter steeds duidelijk zijn wat met het persoonsvolgend budget betaald wordt en wat woon- en leefkosten zijn. Vanaf de overstap naar woon- en leefkosten moet de zorgaanbieder op de facturen woon- en leefkosten vermelden. Er kunnen geen kosten worden aangerekend waarover de gebruiker niet vooraf werd geïnformeerd. De vergunde zorgaanbieder rekent bijdragen en individuele supplementen niet meer aan. Ook het gewaarborgd inkomen en de socioculturele toelage verdwijnen.

5. Betaalbaarheid van woon- en leefkosten

Als blijkt dat de factuur van woon- en leefkosten te duur is voor bepaalde gebruikers, kan samen met het

collectief overlegorgaan gezocht worden naar een oplossing of alternatieven. Vaak wordt er gezocht naar een manier om solidariteit onder de gebruikers te organiseren. Wie niet voldoende inkomen heeft om de woon- en leefkosten te betalen, kan contact opnemen met de zorgaanbieder om te bekijken of er goedkopere alternatieven zijn voor de diensten waarvoor woon- en leefkosten worden aangerekend. Voor dat gesprek kan de gebruiker zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon of een bijstandsorganisatie.

De zorgaanbieder kan ook helpen of doorverwijzen naar een andere instantie om te bekijken of het inkomen kan vergroot worden door alle rechten op tegemoetkomingen en premies te benutten. We denken hierbij aan (een herziening van) de integratietegemoetkoming, inkomensvervangende tegemoetkoming, sociale tarieven, gemeentelijke premies ... Voor een herziening aangevraagd wordt, is het belangrijk voldoende informatie in te winnen. Organisaties als het OCMW, de sociale dienst van het ziekenfonds of de gemeente kunnen daarbij ondersteunen.

Bijlage 2: Bevraging van vergunde zorgaanbieders m.b.t. de overstap naar woon- en leefkosten (augustus 2020)

1. Respons

We willen alle vergunde zorgaanbieders bedanken voor het invullen van deze vragenlijst, met een non-respons van slechts 3 VZA waar woon- en leefkosten van toepassing zijn.

2. Stand van zaken overstap

Maakte de VZA de overstap al (*gegevens van 4/09/2020*)?

- 42% **ja** (van 38 uit bevraging 2018 naar 49 nu)
- 29% **gedeeltelijk** (van 14 uit bevraging 2018 naar 47 nu) - vaak enkel voor nieuwe gebruikers
- 29% **nee**

In verhouding zijn **meer kleine** organisaties overgestapt dan de grotere voorzieningen.

Er is **geen verschil** in stand van zaken naar de overstap tussen de autonome **dagcentra** en de voorzieningen die ook collectieve **woonondersteuning** aanbieden.

3. Betaalbaarheid

Gemiddeld 33% van de personen met een handicap maken (maakten) gebruik van het **gewaarborgd persoonlijk inkomen (GPI)** bij collectieve woonondersteuning. Wanneer het enkel gaat om dagondersteuning is dat 16%.

Het merendeel van de voorzieningen weet niet of personen hun **facturen** (zullen) kunnen betalen noch of ze cliënten bij het OCMW hebben. Van de voorzieningen die dit wel weten, weten we dat dit geen grote aantallen zijn.

4. Woon- en leefkosten in vergelijking met de gebruikersbijdrage?

- De **woonkosten** zijn bij de meeste van de voorzieningen gelijkaardig aan de oude gebruikersbijdrage. 11 procent van de voorzieningen geeft aan dat die bij iedereen lager is ten opzichte van 18 procent die zegt dat het hoger is. De resterende voorzieningen zeggen dat dit afhankelijk is van persoon tot persoon.
- Ook bij de **leefkosten** is de grootste groep gelijk gebleven. Ca. 9 procent van de voorzieningen heeft hogere leefkosten, waar 13 procent van de voorzieningen er in slagen om het bedrag lager te houden. Ongeveer een vijfde zegt dat het varieert van gebruiker tot gebruiker.
- Bij de **dagcentra** zijn de kosten gelijk of hoger, te wijten aan de hoge kosten voor het **vervoer**. Afgerond biedt 1/3 zelf geen vervoer aan, vraagt 1/3 een forfaitaire prijs en berekent 1/3 een prijs per kilometer.

Alle voorzieningen innen zelf de **huur**, sommigen samen met sociaal verhuurkantoor en sommigen zeggen dat prijzen vergeleken kunnen worden met een huurprijs op de private markt in de desbetreffende regio.

